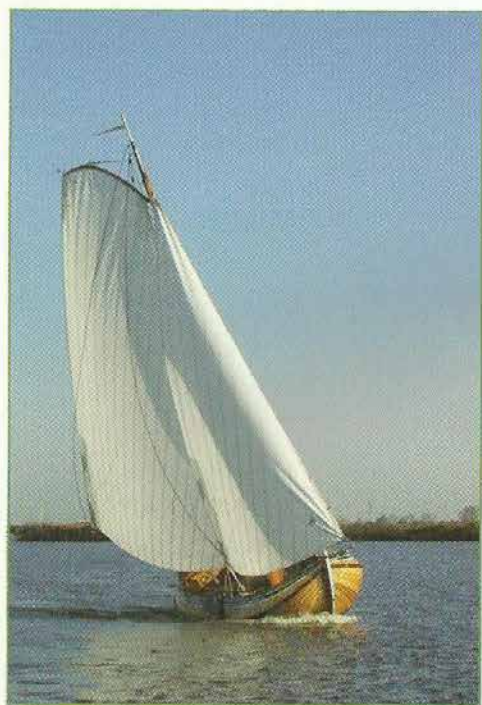
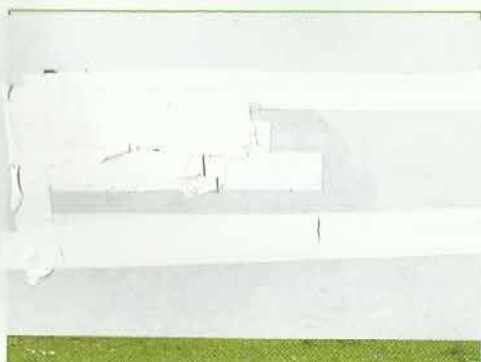

Waardzegger

In dit nummer:

- bunker bij Strijensas
- 24 nieuwe gidsen
- Siebolds appel ontdekt
- getijdennatuur in Leenheerenpolder?
- havik in kippenren
- Uitgelicht: de werkgroep oeverloop
- HWLers onderscheiden
- Plataan beeldbepalend en
- Kroon op het werk
- Activiteiten programma

Zomer 2011

HWL

Hoekschewaards Landschap

Colofon

Waardzegger, een uitgave van
Hoeksche Waards Landschap (HWL)
Vereniging voor behoud en ontwikkeling van
natuur en landschap in de Hoeksche Waard.
Verschijning: ieder kwartaal
ISSN 1389-7454
Oplage: 1.750

Lidmaatschap € 20,00 per jaar

Ledenadministratie HWL

postbus 1080
3260 AB Oud-Beijerland
ledenadministratie@hwil.nl

Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt

Zalmpad 11 Oud-Beijerland
telefoon: 0186 621 888
Beheerder: Merlijn van den Hoogenhoff
kantoor@hwil.nl

Openingsdagen:
Dinsdag t/m vrijdag 10.00 tot 17.00 uur
Zaterdag en Zondag 12.00 tot 17.00 uur

Nationaal Landschap Centrum

Voorweg 1c Numansdorp
Telefoon: 0186 653 512
Beheerder: Cees Masker 06 - 12 966 131
redactie@nationaallandschapcentrum.nl

Openingsdagen:
Dinsdag t/m zondag 12.00 tot 17.00 uur

HWL en NLC op Internet:

www.hwl.nl
www.nationaallandschapcentrum.nl

Dagelijks Bestuur

Joost Kievit (voorzitter)	078 673 1522
Jan van Alebeek (secretaris)	0186 619 379
Guus van der Pal	0186 573 705
(penningmeester)	

IN DIT NUMMER:

- Van de redactie
- Bunker bij Strijensas
- 24 nieuwe gidsen
- Siebolds appel
- Elektrische fietsen
- Leenheerenpolder getijdennatuur
- Havik in kippenren
- Digitale HWL
- Werkgroep cursussen van start
- verdwenen
- Uitgelicht
- Nieuwe bewoners op de Staart
- HWLers onderscheiden
- Op pad met een landkaart
- Beeldbepalend
- Kroon op het werk
- Nieuw in de bibliotheek
- Activiteitenprogramma programma

Redactie:

Aad Bruijnzeel
Hanny Willemstein
Jan Plaisier
Iris van der Vlerk (eindredactie)
Tel: 076 564 99-99

**Kopij herfstnummer 2011
inleveren vóór 1 september**

Aanleveren kopij

Als aparte bijlage ('attachment') bij een
e-mail. Bij voorkeur in Word naar
redactie@hwil.nl

**Drukkerij
Vanderstoep bv**

Tel.: 078 674 11 88 – E: vdstoep@tiscali.nl

VAN DE REDACTIE

Iris van der Vlerk

In onze tuin is het een drukte van belang. Aan onze buitenmuur in de voortuin hangt een vogelhuisje met twee gaten. Het was een cadeau en een grapje van de gever bij ons huwelijk. Ieder een eigen opgang!

Het is blauw geschilderd want blauw is helemaal mijn kleur. Niet dat ik niet van andere kleuren hou, eigenlijk vind ik alle kleuren mooi behalve oranje en bruin. Maar zelfs die begin in langzamerhand mooi te vinden. Weet u nog de oranje bruine inrichting in huis? Erg retro, 't komt weer terug!

Terug ook naar het nestkastje, dat blauw!

Het wordt dit jaar voor het eerst bewoond door man en vrouw pimpelmees, het kleurt wel mooi bij hun blauwe petjes. We zagen ze eerst met enige regelmaat in het huisje verdwijnen maar sinds een week vliegen ze af en aan met lekkere hapjes in hun snavel. Iedere dag zien ze er meer verfromfaaid uit! Zaten de veertjes bovenop hun kopje een paar weken geleden nog glad naar achter gestreken, nu staan ze bijna recht overeind. Ze zien er afgemat en verwilderd uit.

Een beetje vergelijkbaar bij mensen. We zagen het pas weer in onze directe omgeving. Een baby erbij in het gezin. Eerste kindje twee jaar en allang vergeten hoe

hectisch die eerste tijd was. Er wordt wat afgezucht bij ons bezoek: de baby heeft krampjes, hij huult veel, heeft niet genoeg

aan de voeding en ga zo maar door. Vertwijfeld en enigszins wanhopig kijken ze ons aan, was dit nou echt leuk?

Gelukkig past ook deze kleine zich wel weer aan en keert de rust terug, voor even, daar komen ze nog wel achter.

De lente zet door, eenden met jongen, parende

slechtvalken op de toren van de grote kerk in Breda, futen met jongen in de Mark. In een weiland bij ons langs de rivier is het knokken voor de kievit, zij willen ook het liefst die kleine pulletjes groot brengen, als ze al de kans krijgen om de eieren uit te broeden

want zij worden belaagd door de vele kauwtjes. Nieuw broedsel, nieuwe kansen. Ook voor sommige vlinders met twee generaties in een jaar, daarover leest u meer in dit blad.

De zomer komt eraan met voor de grootste groep Nederlanders de vakanties in het vooruitzicht.

Maanden geleden misschien al plannen gemaakt om natuurgebieden in het buitenland te bezoeken?

Mei: wij zijn net terug van een paar dagen omgeving Nijmegen. Een prachtige stad met vele bezienswaardigheden en bijzonder mooie uiterwaarden in de omgeving waar Koniks paarden lopen en Schotse Hooglanders, nu ook van dichtbij te bewonderen op de Staart. (ook daarover meer in een artikel in dit blad).

VAN DE REDACTIE

Iris van der Vlerk

In onze tuin is het een drukte van belang. Aan onze buitenmuur in de voortuin hangt een vogelhuisje met twee gaten. Het was een cadeau en een grapje van de gever bij ons huwelijk. Ieder een eigen opgang!

Het is blauw geschilderd want blauw is helemaal mijn kleur. Niet dat ik niet van andere kleuren hou, eigenlijk vind ik alle kleuren mooi behalve oranje en bruin. Maar zelfs die begin in langzamerhand mooi te vinden. Weet u nog de oranje bruine inrichting in huis? Erg retro, 't komt weer terug!

Terug ook naar het nestkastje, dat blauwe!

Het wordt dit jaar voor het eerst bewoond door man en vrouw pimpelmees, het kleurt wel mooi bij hun blauwe petjes. We zagen ze eerst met enige regelmaat in het huisje verdwijnen maar sinds een week vliegen ze af en aan met lekkere hapjes in hun snavel. Iedere dag zien ze er meer verfromfaaid uit! Zaten de veertjes bovenop hun kopje een paar weken geleden nog glad naar achter gestreken, nu staan ze bijna recht overeind. Ze zien er afgemat en verwilderd uit.

Een beetje vergelijkbaar bij mensen. We zagen het pas weer in onze directe omgeving. Een baby erbij in het gezin. Eerste kindje twee jaar en allang vergeten hoe

hectisch die eerste tijd was. Er wordt wat afgezocht bij ons bezoek: de baby heeft krampjes, hij huilt veel, heeft niet genoeg

aan de voeding en ga zo maar door. Vertwijfeld en enigszins wanhopig kijken ze ons aan, was dit nou echt leuk?

Gelukkig past ook deze kleine zich wel weer aan en keert de rust terug, voor even, daar komen ze nog wel achter.

De lente zet door, eenden met jongen, parende

slechtvalken op de toren van de grote kerk in Breda, futen met jongen in de Mark. In een weiland bij ons langs de rivier is het knokken voor de kievit, zij willen ook het liefst die kleine pulletjes groot brengen, als ze al de kans krijgen om de eieren uit te broeden

want zij worden belaagd door de vele kauwtjes. Nieuw broedsel, nieuwe kansen. Ook voor sommige vlinders met twee generaties in een jaar, daarover leest u meer in dit blad.

De zomer komt eraan met voor de grootste groep Nederlanders de vakanties in het vooruitzicht.

Maanden geleden misschien al plannen gemaakt om natuurgebieden in het buitenland te bezoeken?

Mei: wij zijn net terug van een paar dagen omgeving Nijmegen. Een prachtige stad met vele bezienswaardigheden en bijzonder mooie uiterwaarden in de omgeving waar Koniks paarden lopen en Schotse Hooglanders, nu ook van dichtbij te bewonderen op de Staart. (ook daarover meer in een artikel in dit blad).

BUNKER BIJ STRIJENSAS

Joost Kievit

Wat heeft Hoekschewaards Landschap met cultuurhistorie? HWL staat vooral bekend als natuurorganisatie, maar ook cultuurhistorie is een onderwerp waar we warm voor lopen. Zowel in de doelstellingen van de vereniging als in de praktijk komt dit tot uitdrukking. Een voorbeeld: de bunker bij Strijensas.

uit een door de gemeente uitgevoerde inventarisatie.

De toenemende politieke spanningen in de loop van de jaren dertig van de vorige eeuw noodzaakten herbezinning op de landsverdediging. In verband hiermee werden militaire stellingen gebouwd bestaande uit kazematten en groepsverblijven. Met de voorbereiding van de Stelling van het Hollands Diep en het Volkerak werd pas in april 1940 - na de Duitse inval in Noorwegen en Denemarken - een begin gemaakt.

De Stelling van het Hollands Diep en het Volkerak werd bemand met eenheden van de hogere regimenten. In het oostelijke deel van de Hoeksche Waard bevond zich Groep Kil. Onderdelen van Groep Kil droegen ook bij aan de versterking van de bezetting van het Eiland van Dordt en de stelling rondom Moerdijk.

HWL is eigenaar van een perceel van 180 m2 met daarop een bunker aan de Sassedijk bij Strijensas. In de landinrichting heeft HWL dit perceel toebedeeld gekregen. De bunker heeft een grote cultuurhistorische waarde en de gemeente Strijen is een procedure gestart om de bunker tot gemeentelijk monument te bombarderen. Onderstaande informatie komt

In de Hoeksche Waard, langs de oevers van het Hollands Diep en het zuidelijk deel van de Kil, was een aanzienlijk aantal betonnen groepsschuilplaatsen gebouwd: de zogenaamde piramides. Ook de HWL bunker behoort tot het type "Piramide". De ruimtelijke indeling van de groepsschuilplaats bestaat uit een ingang, een portaal en een verblijfsruimte. De schuilplaats is voorzien van een schietgat ter verdediging van de ingang. De verblijfsruimte was voorzien van een kachel en acht britsen.

De groepsschuilplaatsen hadden ten doel de militairen, die gevechtsposities in open opstellingen moesten nemen, tijdens vijandelijke artilleriebeschietingen bescherming te bieden.

De HWL bunker is onderdeel van de Stelling Hollands Diep en het Volkerak en werd in 1940 gebouwd.

Momenteel hebben de vleermuizen de bunker in bezit genomen.

24 NIEUWE GIDSEN

Joost Kievit

Nationaal Landschap Gidsen kunnen aan de slag.

Op 2 maart reikte burgemeester Borgdorff in zijn hoedanigheid van voorzitter van het samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard de getuigschriften uit aan 24 kersverse Nationaal Landschap gidsen.

en samen met de al bestaande natuurgidsen de promotie van het Nationaal Landschap Hoeksche Waard ter hand nemen. Bewoners en bezoekers van de streek moeten het landschap kunnen beleven. Dat leidt tot waardering en draagvlak voor behoud en ontwikkeling. Gemotiveerde gidsen kunnen groepen mensen hierbij begeleiden. Via excursies@hwil.nl kan een excursie worden aangevraagd.

In een cursus van een jaar hadden zij van alles geleerd over landbouw, natuur en cultuurhistorie in de Hoeksche Waard. Ook moest de theorie in praktijk worden gebracht door groepen mensen rond te leiden in ons Nationaal Landschap. De nieuwe gidsen gaan de werkgroep excursies versterken

In de Hoeksche Waard, langs de oevers van het Hollands Diep en het zuidelijk deel van de Kil, was een aanzienlijk aantal betonnen groepsschuilplaatsen gebouwd: de zogenaamde piramides. Ook de HWL bunker behoort tot het type "Piramide. De ruimtelijke indeling van de groepsschuilplaats bestaat uit een ingang, een portaal en een verblijfsruimte. De schuilplaats is voorzien van een schietgat ter verdediging van de ingang. De verblijfsruimte was voorzien van een kachel en acht britsen.

De groepsschuilplaatsen hadden ten doel de militairen, die gevechtsposities in open opstellingen moesten nemen, tijdens vijandelijke artilleriebeschietingen bescherming te bieden.

De HWL bunker is onderdeel van de Stelling Hollands Diep en het Volkerak en werd in 1940 gebouwd.

Momenteel hebben de vleermuizen de bunker in bezit genomen.

24 NIEUWE GIDSEN

Joost Kievit

Nationaal Landschap Gidsen kunnen aan de slag.

Op 2 maart reikte burgemeester Borgdorff in zijn hoedanigheid van voorzitter van het samenwerkingsorgaan Hoeksche Waard de getuigschriften uit aan 24 kersverse Nationaal Landschap gidsen.

In een cursus van een jaar hadden zij van alles geleerd over landbouw, natuur en cultuurhistorie in de Hoeksche Waard. Ook moest de theorie in praktijk worden gebracht door groepen mensen rond te leiden in ons Nationaal Landschap. De nieuwe gidsen gaan de werkgroep excursies versterken

en samen met de al bestaande natuurgidsen de promotie van het Nationaal Landschap Hoeksche Waard ter hand nemen. Bewoners en bezoekers van de streek moeten het landschap kunnen beleven. Dat leidt tot waardering en draagvlak voor behoud en ontwikkeling. Gemotiveerde gidsen kunnen groepen mensen hierbij begeleiden. Via excursies@hw.nl kan een excursie worden aangevraagd.

SIEBOLDS APPEL

Esther Linnartz-Nieuwdorp

Sinds eind 2003 maken de voormalige landbouwgronden van natuurgebied de Staart een boeiende ontwikkeling door. Na de laatste aardappeloogst is het gebied met rust gelaten en alles wat er nu groeit en bloeit is er vanzelf gekomen.

De kudde Schotse hooglanders zorgen er met hun gegraas voor dat de ene soort wordt opgegeten en de andere soort juist wordt gemedend. Het gevolg is een gevarieerde begroeiing. Na jaren bleek dat er tal van bomen en struiken gekiemd waren. Reden voor mij om dit in kaart te brengen.

In 2008 heb ik 1465 bomen en struiken geteld van 20 verschillende soorten. Vlier (489 ex) was de meeste talrijke soort, gevolgd door kornoelje (331 ex), schietwilg (257 ex) en sleedoorn (133 ex). Althans, dat dacht ik. Het was me al eerder opgevallen dat de sleedoorns afwijkende blaadjes hadden. Naast normaal uitziende blaadjes had de struik ook meidoornachtige blaadjes. De groei-vorm en uiterlijk van stam en takken (grote doorns!) was wel heel erg

sleedoornachtig. Toen ik in 2010 voor het eerst de vruchten zag, wist ik zeker dat het hier niet om sleedoorn ging.

Met foto's bij de hand leidde de zoektocht langs boeken, internet en deskundigen. Het resultaat: Malus Sieboldii, oftewel Siebolds appel.

Geen prunus dus, maar een appel! Deze van oorsprong Japanse soort zal vermoedelijk ergens in de beplanting van Oud-beijerland staan, en vervolgens door vogels verspreid zijn. Op de Staart vielen de zaden letterlijk in goede aarde want er staan er vele.

Mijn conclusie is dat er helemaal geen sleedoorns zijn gekiemd op de Staart, maar dat het allemaal Siebolds appels zijn. In de aanplant aan de westkant van de Staart staan wel sleedoorns. De Siebolds appels vervullen dezelfde ecologische rol als sleedoorns. Door zijn stevige doorns is de struik gewapend tegen begrazing van grote herbivoren zoals runderen. De runderen zullen waar ze kunnen wel aan de twijgen knabbelen, maar daar wordt de struik alleen maar dichter van en zal meer doorns aanmaken. Dit is gunstig voor bijvoorbeeld zangvogels die graag

hun nest maken in dichte doornstruiken. Ook kunnen boomsoorten opgroeien in de struik en profiteren van de doorns van de Siebolds appel die hun beschermen tegen de vraat van grote grazers. Feitelijk geldt dit voor alle doornstruiken, dus ook voor de meidoorns, bramen en rozen die zich eveneens op de Staart gevestigd hebben. De Staart blijft verrassen!

OP DE ELEKTRISCHE FIETS

Op Klein Profijt bestaat nu de mogelijkheid om elektrische fietsen te huren.

Altijd al eens op een elektrische fiets willen rijden? Grijp nu je kans! Elektrisch fietsen is niet duf, saai, en alleen voor oudere mensen! Het rijdt heerlijk relaxed, je fietst zelf maar daar waar het nodig is, bv bij harde wind of tegen een helling op krijg je een steuntje in de rug.

Op KP staan 6 elektrische fietsen, die verhuurd hetzij direct of via de VVV verhuurd worden.

Het betreft een proef, bij de evaluatie in oktober bekijken of we hiermee doorgaan.

Geen prunus dus, maar een appel! Deze van oorsprong Japanse soort zal vermoedelijk ergens in de beplanting van Oud-beijerland staan, en vervolgens door vogels verspreid zijn. Op de Staart vielen de zaden letterlijk in goede aarde want er staan er vele.

Mijn conclusie is dat er helemaal geen sleedoorns zijn gekiemd op de Staart, maar dat het allemaal Siebolds appels zijn. In de aanplant aan de westkant van de Staart staan wel sleedoorns. De Siebolds appels vervullen dezelfde ecologische rol als sleedoorns.

Door zijn stevige doorns is de struik gewapend tegen begrazing van grote herbivoren zoals runderen. De runderen zullen waar ze kunnen wel aan de twijgen knabbelen, maar daar wordt de struik alleen maar dichter van en zal meer doorns aanmaken. Dit is gunstig voor bijvoorbeeld zangvogels die graag

hun nest maken in dichte doornstruiken. Ook kunnen boomsoorten opgroeien in de struik en profiteren van de doorns van de Siebolds appel die hun beschermen tegen de vraat van grote grazers. Feitelijk geldt dit voor alle doornstruiken, dus ook voor de meidoorns, bramen en rozen die zich eveneens op de Staart gevestigd hebben.

De Staart blijft verrassen!

OP DE ELEKTRISCHE FIETS

Op Klein Profijt bestaat nu de mogelijkheid om elektrische fietsen te huren.

Altijd al eens op een elektrische fiets willen rijden? Grijp nu je kans! Elektrisch fietsen is niet duf, saai, en alleen voor oudere mensen! Het rijdt heerlijk relaxed, je fietst zelf maar daar waar het nodig is, bv bij harde wind of tegen een helling op krijg je een steuntje in de rug.

Op KP staan 6 elektrische fietsen, die verhuurd hetzij direct of via de VVV verhuurd worden.

Het betreft een proef, bij de evaluatie in oktober bekijken of we hiermee doorgaan.

LEENHEEREN POLDER, GETIJDENNATUUR!

Martijn Verweijen

De Leenheerenpolder, gelegen in het westen van de Hoeksche Waard bij het dorp Goudswaard stond op de nominatie om in het kader van het project Deltanatuur en het Natuurbeleidsplan terugontwikkeld te worden tot getijdennatuur. De veranderde politieke situatie haalde hier een streep door heen. Natuur mocht het nog wel worden, maar

dan in de vorm van droog grasland en onder particulier beheer. De natuurbescherming was er niet blij mee, hetgeen leidde tot wat smalend commentaar vanuit de VVD-fractie provincie Zuid-Holland, dat men toch zo graag de grutto wilde behouden en dus juist wel blij zou moeten zijn. Weidevogels in ons land zijn echter gebonden aan enige vorm van agrarisch handelen.

De Leenheerenpolder zou best ontwikkeld kunnen worden tot een half-natuurlijk nat grasland.

Op die plek moeten we echter voorrang geven aan herstel van eb en vloed. Weidevogelgebied kan elders ook.

Echte natuur hebben we niet veel meer. Honderden jaren lang hebben we ons

best gedaan om de natuur in Nederland uit te schakelen, te beheersen, aan te wenden voor ons zelf.

Zo werd praktisch de hele kustvlakte tussen Duinkerken en Delft veranderd in polders tot het echt niet verder kon. De zeegaten die over bleven kregen min of meer het karakter van kanalen. Ze werden tussen hoge dijken opgesloten. Daarmee riepen we het onheil over ons zelf af. In de betrekkelijk smalle wateren kon het water bij hoge vloed geen kant meer op. Overstromingen waren maar al te vaak het gevolg.

De laatste decennia groeide het besef dat we een stapje te ver zijn gegaan met het insnoeren en beperken van de natuur. Het niet geheel afsluiten van de Oosterschelde was het begin van de ommekeer. Op nationaal niveau werden er uiteindelijk plannen gemaakt om de natuur en de natuurlijke processen zo veel mogelijk te herstellen.

In Zuidwest-Nederland bestond de oorspronkelijke natuur uit estuaria. Estuaria bestaan uit

een geheel van slikken, gorzen, schorren, geulen, zandbanken, diep en ondiep stromend water, zoet-zout overgangen, moerasbos en rietuigten. Grote hoeveelheden organische stoffen worden er aangevoerd door de grote rivieren. In de ontmoetingszone tussen zoet en zout slaan deze voedingsstoffen neer en worden omgezet en benut door

planten en door micro-organismen welke zich in de bodem en in het water bevinden. Als gevolg daarvan kan zich een enorme diversiteit aan leven ontwikkelen. Het gaat daarbij om miljoenen individuen. Opgroeiende vis bevolkt massaal de zeegaten. De vis trekt grote aantallen meeuwen, sterns, zeehonden en bruinvissen aan. De droogvallende slikken bieden voedsel aan duizenden steltlopers en eenden.

Dat voedsel is altijd rijkelijk aanwezig en bestaat vooral uit wormen, schelp- en schaaldieren. Trekvisen als zalm, forel, steur, houting en spiering kunnen vrijelijk migreren. Kortom, een bont geheel waar we alleen maar met bewondering naar kunnen kijken.

Zoals gezegd was de overheid in de loop van de jaren zeventig van de twintigste eeuw tot het besef gekomen dat we iets moesten doen, om de natuur niet helemaal te laten verdwijnen.

Daarbij werd niet alleen gekeken naar het belang van de mens (spannende natuur, leuk om te beleven), maar vooral ook naar de intrinsieke waarde van de natuur zelf.

Daartoe werd het Nationaal Natuurbeleidsplan opgesteld. Dit behelsde het vergroten en met elkaar verbinden van natuurgebieden en het zoveel mogelijk herstellen van de natuurlijke processen.

Getijdennatuur. In het zuidwesten van Nederland zijn de vormende natuurlijke processen eb en vloed, erosie en sedimentatie, storm en ijsgang. Deze zijn

door inpolderingen en het Deltaplan grotendeels uitgeschakeld. De overheid streefde tot voor kort naar het deels weer herstellen van de natuurlijke processen in de zeegaten. Men sprak van herstel van de estuariene natuur. In 2003 werd daartoe in Yerseke bijna unaniem besloten door provincies, waterschappen, boeren, natuurbeschermers, de scheepvaart en de recreatie-

sector. Toenmalig staatssecretaris Melanie Schultz ondersteunde het besluit en gaf groen licht om een en ander uit te werken.

Het lag in de bedoeling eb en vloed weer te herstellen in de afgesloten zeegaten en het water de ruimte te geven om weer getijdengebied te ontwikkelen. Die ruimte vinden we langs de zeegaten. Eerder al was met vooruit ziende blik de projectgroep Deltanatuur in het leven geroepen. Deze zou een aantal polders in het Noordelijk Deltagebied weer onder getijinvloed gaan brengen.

Tot de kansrijke plekken behoorde o.a. de Spuimonding. Een van de polders die

planten en door micro-organismen welke zich in de bodem en in het water bevinden. Als gevolg daarvan kan zich een enorme diversiteit aan leven ontwikkelen. Het gaat daarbij om miljoenen individuen. Opgroeiende vis bevolkt massaal de zeegaten. De vis trekt grote aantallen meeuwen, sterns, zeehonden en bruinvissen aan. De droogvallende slikken bieden voedsel aan duizenden steltlopers en eenden.

Dat voedsel is altijd rijkelijk aanwezig en bestaat vooral uit wormen, schelp- en schaaldieren. Trekvisen als zalm, forel, steur, houting en spiering kunnen vrijelijk migreren.

Kortom, een bont geheel waar we alleen maar met bewondering naar kunnen kijken.

Zoals gezegd was de overheid in de loop van de jaren zeventig van de twintigste eeuw tot het besef gekomen dat we iets moesten doen, om de natuur niet helemaal te laten verdwijnen.

Daarbij werd niet alleen gekeken naar het belang van de mens (spannende natuur, leuk om te beleven), maar vooral ook naar de intrinsieke waarde van de natuur zelf.

Daartoe werd het Nationaal Natuurbeleidsplan opgesteld. Dit behelsde het vergroten en met elkaar verbinden van natuurgebieden en het zoveel mogelijk herstellen van de natuurlijke processen.

Getijdennatuur. In het zuidwesten van Nederland zijn de vormende natuurlijke processen eb en vloed, erosie en sedimentatie, storm en ijsgang. Deze zijn

door inpolderingen en het Deltaplan grotendeels uitgeschakeld. De overheid streefde tot voor kort naar het deels weer herstellen van de natuurlijke processen in de zeegaten. Men sprak van herstel van de estuariene natuur.

In 2003 werd daartoe in Yerseke bijna unaniem besloten door provincies, waterschappen, boeren, natuurbeschermers, de scheepvaart en de recreatie-

sector. Toenmalig staatsecretaris Melanie Schultz ondersteunde het besluit en gaf groen licht om een en ander uit te werken.

Het lag in de bedoeling eb en vloed weer te herstellen in de afgesloten zeegaten en het water

de ruimte te geven om weer getijdengebied te ontwikkelen. Die ruimte vinden we langs de zeegaten. Eerder al was met vooruit ziende blik de projectgroep Deltanatuur in het leven geroepen. Deze zou een aantal polders in het Noordelijk Deltagebied weer onder getijinvloed gaan brengen.

Tot de kansrijke plekken behoorde o.a. de Spuimonding. Een van de polders die

daar in aanmerking kwam was de Leenheerenpolder. Dit gebied ziet eruit als een polder, maar ligt buiten de hoofdwaterkering. Het getij daar weer toelaten betekent strikt genomen dus geen ont-poldering en zou dus ook niet onder het veto van staatssecretaris Bleker moeten vallen.

Samen met een klankbordgroep bestaande uit vertegenwoordigers van overheid, natuur,

boeren en bewoners werd een inrichtingsplan gemaakt. Er werd rekening gehouden met de diverse wensen van de bevolking. Zo kwamen er voldoende wandel-, fiets- en vismogelijkheden en

bleef het noordelijk deel geheel droog om het water zover mogelijk van de dorpskern af te houden.

Het kabinet VVD-CDA haalde echter een streep door de rekening.

Alle plannen voor natuurherstel werden ingetrokken, ook plannen waarvoor al grond gekocht was en waar al overeenstemming was over de inrichting.

De gemeenteraad van Korendijk, gesteund door de Haagse politiek, kon met een gerust hart in meerderheid tegen getijdennatuur stemmen. Provinciale staten steunde dit besluit. Er zou hooguit plaats kunnen zijn voor droge natuur, liefst onder particulier natuurbeheer.

Conclusie

Van overheidszijde is op dit ogenblik weinig begrip en gevoel voor onze oorspronkelijke natuur.

De natuur heeft echter recht op een vol-

waardige plaats op aarde. Het zou de mens sieren af en toe eens een stapje terug te doen.

In Zuidwest-Nederland zijn nog mogelijkheden om iets van de oude toestand te herstellen. Veel mensen vinden dat. Zelfs ook Zeeuwen, die de ramp meemaakten. Ook zij vinden dat hun leefomgeving sterk ten negatieve veranderd is door industrie, landbouw, dammen en dijken. Zeeland is Zeeland niet meer.

Herstel is niet alleen van belang voor de natuur zelf (de ecologie), maar kan mits goed uitgevoerd ook grote voordelen hebben voor de veiligheid en de economie. Daar is iedereen het eigenlijk

over eens. De voorbeelden liggen in het buitenland voor het oprapen.

Onze overheid echter kijkt nu liever de andere kant op.

Herontwikkeling van de Spuimond tot getijdengebied, samen met het heropenen van de Haringvlietsluizen zal zorgen voor een interessant, spannend en ecologisch gaaf gebied.

De processen zullen het werk doen. Beheer zal nauwelijks aan de orde zijn.

De mens kijkt toe.

Droge natuur in de Leenheerenpolder heeft weinig te maken met oorspronkelijke natuur. Het is een vorm van boerenbedrijf. Het moet steeds beheerd worden om het in stand te houden. Het levert betrekkelijk weinig natuurwaarde op en kan ook spanning geven tussen natuur- en agrarische doelen.

De processen zullen het werk doen. Beheer zal nauwelijks aan de orde zijn.

De mens kijkt toe.

Droge natuur in de Leenheerenpolder heeft weinig te maken met oorspronkelijke natuur. Het is een vorm van boerenbedrijf. Het moet steeds beheerd worden om het in stand te houden. Het levert betrekkelijk weinig natuurwaarde op en kan ook spanning geven tussen natuur- en agrarische doelen.

BEELDBEPALEND

plataan netjes ingepast

Arie Pieters

De afgelopen jaren was er op enkele plaatsen in de Hoeksche Waard nogal eens wat te doen om beeldbepalende bomen, die in de weg zouden staan bij bouw- of wegenbouwprojecten.

Het bekendste voorbeeld waren natuurlijk de bruine beuken voor de kerk in buurtschap Greup.

Massale protesten waren destijds nodig om te voorkomen dat één van die monumentale bomen gekapt zou worden en moest wijken voor een rotonde. Dat het ook anders kan bewijst men in Strijen, waar men tijdens de aanleg van een nieuwe parkeerplaats achter de lokale AH supermarkt een oude plataan keurig heeft ingepast.

Uiteraard was de regionale bomenstichting Fraxinus Excelsior erg blij met de manier waarop men de plataan heeft ingepast in het centrale deel van de parkeerplaats.

'De plataan staat er prima bij en voor ons als bomenstichting is dit weer een mooi voorbeeld van 'boombehoud', waarbij men duidelijk weloverwogen te werk is gegaan. We hebben de boom zelf ook onderzocht en vergeleken met de monumentale plataan voor de Hervormde Kerk te Maasdam. Die boom is inmiddels ergens tussen de 120-130 jaar oud en ook nog kerngezond. We vermoeden dat de plataan in Strijen ongeveer half zo oud is, dus rond de 40-60 jaar, mogelijk iets ouder. Hoe dan ook, wij gaan er vanuit dat deze plataan nog heel wat jaren de ingang van de parkeerplaats kan sieren.

Voor de landelijke, monumentale status komt hij in aanmerking als hij minimaal 80 jaar is.

HAVIK IN KIPPENREN

Ben Barendregt

We hebben er wel eens eerder één in onze tuin gehad. Sperwers nog meer. Die vliegen zo achter onze duiven aan door het luikje het hok in en eten er dan een op. Maar een havik in de kippenren is toch wel iets bijzonders.

Zo een keer of wat in het jaar wordt er in onze tuin een kip of duif opgegeten. Ook onze mooie siereendjes moesten het

eens ontgelden en dienden als een smakelijk hapje. Van duiven en krielkippen hebben we er expres zo veel, dat het minder pijn doet als er een paar een

natuurlijke maaltijd vormen voor de roofvogels. Ook zij moeten tenslotte eten.

Het frappante is dat de havik door een uitvlieggaatje van hooguit 20 centimeter voor de duiven binnen moet zijn gekomen, want alle deuren waren dicht, en de ren is overdekt met grof gaas.

Alvorens hem de deur te wijzen hebben we eerst een serie foto's van hem gemaakt.

Mochten er HWL leden zijn die ook verzekerd willen zijn van roofvogels in hun tuin (de buizerd woont hier bijkans), we hebben na t bezoek van de havik nog steeds een heleboel prachtige hollandse krielkipjes [patrijskleurig] en duiven in de aanbidding.

HAVIK IN KIPPENREN

Ben Barendregt

We hebben er wel eens eerder één in onze tuin gehad. Sperwers nog meer. Die vliegen zo achter onze duiven aan door het luikje het hok in en eten er dan een op. Maar een havik in de kippenren is toch wel iets bijzonders.

Zo een keer of wat in het jaar wordt er in onze tuin een kip of duif opgegeten. Ook onze mooie siereendjes moesten het

eens ontgelden en dienden als een smakelijk hapje. Van duiven en krielkippen hebben we er expres zo veel, dat het minder pijn doet als er een paar een natuurlijke maaltijd vormen voor de roofvogels. Ook zij moeten tenslotte eten.

Het frappante is dat de havik door een uitvlieggaatje van hooguit 20 centimeter voor de duiven binnen moet zijn gekomen, want alle deuren waren dicht, en de ren is overdekt met grof gaas.

Alvorens hem de deur te wijzen hebben we eerst een serie foto's van hem gemaakt.

Mochten er HWL leden zijn die ook verzekerd willen zijn van roofvogels in hun tuin (de buizerd woont hier bijkans), we hebben na t bezoek van de havik nog steeds een heleboel prachtige hollands krielkipjes [patrijskleurig] en duiven in de aanbidding.

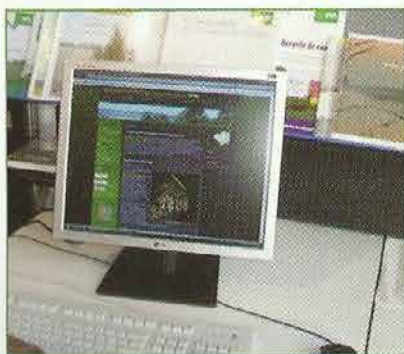

DIGITALE HWL

Dick Bussing.

Met de digitale kant van onze vereniging gaat het niet zo goed als we zouden willen. Wat willen we? Een moderne vereniging zijn waarbij de eigentijdse digitale informatievoorziening op een hoog peil staat.

De vrijwilligersgroep die deze sector van HWL up-to-date probeert te houden is onderbezet en heeft dringend behoefte aan versterking. We maakten al een advertentie voor een webmaster, maar eigenlijk is ieder die geïnteresseerd is in media en veel of weinig tijd heeft van harte welkom. Om een beeld te geven, waarover we het hebben, hierbij een overzicht van 'HWL-media' en plannetjes voor de toekomst:

1. Website www.hwl.nl is de vereniging-site als communicatie- en informatiemedium voor werkgroepen, nieuws en aankondigingen van o.a. excursies, lezingen, markten, symposia, georganiseerd door de werkgroepen van HWL.

2. Website

www.nationaallandschap.nl is een vorm van service en voorlichting aan alle betrokkenen bij het in standhouden en verder ontwikkelen van het nationaal landschap Hoeksche Waard. Het is het loket voor ieder, die actuele kennis, nieuws en aankondigingen wil weten over wat er in de Hoeksche Waard gebeurt rond dit thema.

Beide websites lijken uiterlijk op elkaar, maar er zijn ook verschillen en overeenkomsten. Vandaar het plan om één samenhangende website te ontwikkelen.

3. In 2010 is een begin gemaakt met een digitale Nieuwsbrief Nationaal Landschap met als doel het gebruik van de NL-website als zoekmachine te verhogen. Het plan is er om een actuele Nieuwsbrief te gaan uitgeven met daarin opgenomen Nieuws en Agenda.

4. Digitaal abonnement persberichten. Het systeem, dat abonnees alle HWL-aankondigingen en persberichten digitaal thuis ontvangen, tegelijkertijd met een 40-tal media, wordt steeds uitgebreider. Thans zijn er circa 260 abonnees. Het is een gratis digitale service aan zowel leden als niet-leden.

5. De digitale HWL-agenda. Alle aankondigingen van HWL-activiteiten staan voor het gehele jaar gepubliceerd op de HWL-site bij Agenda. U kent die agenda natuurlijk ook vanuit het blad De Waardzegger. Het streven is om te komen tot een digitale 'nationaal landschap agenda', waarbij ook de aankondigingen van andere organisaties kunnen worden gevoegd

met publicatie in evenementenagenda's of kalenders van VVV en media.

6. Digitale muurkrant of boodschappenschermbord. De beste plaats om de HWL-agenda of de nationaal landschapagenda voor het publiek te publiceren is het breedbeeldscherm in het Nationaal Landschap Centrum. Het is tot nu toe nog niet gelukt om een gelikte presentatie te maken en te onderhouden, maar de apparatuur is er.

7. Digitaal managementsysteem. Met de start van de NL Gidsencursus in 2010, is tevens een begin gemaakt met het gebruik van intranet, de webpagina's voor interne groepen binnen HWL. Daarmee is het niet meer nodig dat deelnemers zelf een archief of documentatie aanleggen en het spaart papier. Het Algemeen

Bestuur volgde en enkele werkgroepen willen het ook gaan gebruiken.

U ziet het, HWL is behoorlijk digitaal, maar er zijn nog wensen op de kwaliteit hoog te houden en de gebruiksvriendelijkheid optimaal. Krijgt u trek, bent u nieuwsgierig? Mail dan naar redactie@nationaallandschapcentrum.nl.

U krijgt een warm welkom.

WERKGROEP CURSUSSEN VAN START

Een oproep in de Waardzegger en via het interne netwerk leverde een groep van zeven enthousiaste mensen op voor een doorstart van de werkgroep Cursussen.

In een eerste bijeenkomst werd kennis gemaakt en een eerste discussie gevoerd over de rol en de activiteiten van de vernieuwde werkgroep. De werkgroep heeft grofweg twee soorten cursussen voor ogen. In de eerste plaats

cursussen om HWL vrijwilligers te werven en toe te rusten. Deze dienen dus de opbouw en versterking van de HWL organisatie. Aan de bestuursleden zal worden gevraagd wat de behoefte is binnen de verschillende taakvelden van HWL. Daarnaast worden cursussen georganiseerd om het gedachtegoed van onze vereniging onder een breder publiek te verspreiden. Het idee is om in het najaar een cursus over natuur bij huis te organiseren. Er wordt aansluiting gezocht bij het cursushuis van het IVN. HWL is ook IVN afdeling en samenwerking ligt dan ook voor de hand. Nadere informatie en vragen: jkievit@hetnet.nl

met publicatie in evenementenagenda's of kalenders van VVV en media.

6. Digitale muurkrant of boodschappen-scherm. De beste plaats om de HWL-agenda of de nationaal landschapagenda voor het publiek te publiceren is het breedbeeldscherm in het Nationaal Landschap Centrum. Het is tot nu toe nog niet gelukt om een gelikte presentatie te maken en te onderhouden, maar de apparatuur is er.

7. Digitaal managementsysteem. Met de start van de NL Gidsencursus in 2010, is tevens een begin gemaakt met het gebruik van intranet, de webpagina's voor interne groepen binnen HWL. Daarmee is het niet meer nodig dat deelnemers zelf een archief of documentatie aanleggen en het spaart papier. Het Algemeen

Bestuur volgde en enkele werkgroepen willen het ook gaan gebruiken.

U ziet het, HWL is behoorlijk digitaal, maar er zijn nog wensen op de kwaliteit hoog te houden en de gebruiksvriendelijkheid optimaal. Krijgt u trek, bent u nieuwsgierig? Mail dan naar redactie@nationaallandschapcentrum.nl.

U krijgt een warm welkom.

WERKGROEP CURSUSSEN VAN START

Een oproep in de Waardzegger en via het interne netwerk leverde een groep van zeven enthousiaste mensen op voor een doorstart van de werkgroep Cursussen.

In een eerste bijeenkomst werd kennis gemaakt en een eerste discussie gevoerd over de rol en de activiteiten van de vernieuwde werkgroep. De werkgroep heeft grofweg twee soorten cursussen voor ogen. In de eerste plaats

cursussen om HWL vrijwilligers te werven en toe te rusten. Deze dienen dus de opbouw en versterking van de HWL organisatie. Aan de bestuursleden zal worden gevraagd wat de behoefte is binnen de verschillende taakvelden van HWL. Daarnaast worden cursussen georganiseerd om het gedachtegoed van onze vereniging onder een breder publiek te verspreiden. Het idee is om in het najaar een cursus over natuur bij huis te organiseren. Er wordt aansluiting gezocht bij het cursushuis van het IVN. HWL is ook IVN afdeling en samenwerking ligt dan ook voor de hand. Nadere informatie en vragen: jkievit@hetnet.nl

VERDWENEN.

Lennie Steenbeek

Dat er niet alleen in de dierenwereld door onverwachte gebeurtenissen dieren kunnen sneuvelen (zoals bijv. nestjongen van weidevogels bij overstroming), maar dat dit ook bij planten kan gebeuren heeft de plantengroep ondervonden.

Twee jaar geleden in 2009 werd een bijzondere soort gevonden: de Addertong (*Ophioglossum vulgatum*).

Dit is een grondvarensoort die maar hooguit 0.35cm lang wordt en slechts uit 1 blad bestaat. In de vruchttijd wordt dat aan de onderkant een stukje dubbelgevouwen tot een schede, waaruit een lange dunne vruchtaar groeit. Hieraan dankt de plant ook zijn naam.

Net als bij de Orchideeën leeft de ontkiemde spoor in symbiose met een schimmel, in dit geval voorkomend in dode plantenresten. Dat betekent dat de plant nogal kieskeurig is en dat de omstandigheden op de groeiplaats gun-

stig moeten zijn. Het is dan ook een soort die in de duinen zeldzaam is en in de rest van het land zeer zeldzaam.

In de Hoeksche Waard werd hij in mei gevonden in een ruigte van struiken en beginnend riet langs het water. Het ligt aan de rand van een van de laatste resten in de H.W. van een levend laagveen-gebiedje. Zo'n 30 jaar geleden voelde je hier de grond nog onder je voeten golven als je liep. Door verdroging is dit nu wel voorbij. Vaak groeit hij samen met Orchideeën en o.a. Tweerijge zegge. Ook hieraan voldoet onze groeiplaats want in de lente bloeien er honderden Rietorchissen en volop Tweerijge zegge. Wat was dit dus een leuke vondst. Niet alleen de soort maar ook de grootte van de populatie! Er stonden wel 60 tot 80 exemplaren, waarvan er maar een stuk of 20 geen vruchtaar droegen, dus onvruchtbare planten.

Aan de hoeveelheid te zien is het logisch dat deze soort er waarschijnlijk al in 1 of meerdere voorgaande jaren aanwezig was. Hoe kwam het dan dat we hem nog nooit hadden gezien..?

Ik denk niet dat dit zo vreemd is, want als je een paar weken later gaat kijken

is de rietkant uitgegroeid tot een ondoordringbare massa, waarin je deze toch wel kleine planten niet meer kan ontdekken. Bovendien bloeien ze niet zo lang en worden ze ook nog eens heel graag

door konijnen gegeten. Het jaar erop, dus 2010, moesten we natuurlijk gaan kijken of alles er nog mooi bijstond en het aantal misschien wel was toegenomen. Helaas, bij controle bleek een heel stuk van de rietkraag precies waar de Addertongen stonden, verdwenen en daarmee dus ook de hele populatie. Het enige, dat we als oorzaak

kunnen bedenken, is dat dit bij het schonen van het water gebeurd is. Toch geven we de moed niet op. De standplaats is gebleken aan alle voorwaarden voor vestiging van de Addertong te voldoen. Dus waarom zullen er zich dit jaar of het volgende zich niet weer een paar vestigen? Volhouden en blijven zoeken.

"UITGELICHT"

De werkgroep Oeverloop

Bob Wiggers

Dit jaar wordt alweer de 21e oeverloop gehouden.

Begonnen als een inspectietocht van de oevers door een zesttal bezorgde natuurliefhebbers, nu een volledig gecaterde educatieve recreatieve wandeling in 3 dagen over de dijken van de Hoeksche Waard.

Zo'n evenement komt niet zomaar tot

stand. Hiervoor zetten zich jaarlijks vele vrijwilligers van HWL in.

De kern is de werkgroep Oeverloop. Da samenstelling is jaren min of meer constant maar toevallig dit jaar zijn er wat wijzigingen.

De groep bestaat uit de volgende personen: Reitze van der Meulen, supervisor traject. Hij loopt de hele route na en brengt verbeterpunten aan zoals opstapjes, bruggetjes. Liesbeth van der Pluijm, is de penningmeester en zorgt jaarlijks voor een uniek T-shirt.

Lea Melis verzorgt de uitnodigingen, administreert het adressenbestand van

de deelnemers en onderhoudt contact met diverse instanties zoals brugwachters, maar bovenal onvermoeibaar wandelend aanspreekpunt tijdens de oeverloop en meesteres in het verzorgen van de blaren. Janneke Fiere legt de contacten met de gemeenten en is tijdens de oeverloop de vliegende keep dwz zij is met haar auto op alle stopplaatsen om op uiterst deskundige wijze blaren te behandelen.

Zij vangt eventueel ook deelnemers op die door fysieke

door konijnen gegeten.

Het jaar erop, dus 2010, moesten we natuurlijk gaan kijken of alles er nog mooi bijstond en het aantal misschien wel was toegenomen. Helaas, bij controle bleek een heel stuk van de rietkraag precies waar de Addertongen stonden, verdwenen en daarmee dus ook de hele populatie. Het enige, dat we als oorzaak

kunnen bedenken, is dat dit bij het schonen van het water gebeurd is. Toch geven we de moed niet op. De standplaats is gebleken aan alle voorwaarden voor vestiging van de Addertong te voldoen. Dus waarom zullen er zich dit jaar of het volgende zich niet weer een paar vestigen? Volhouden en blijven zoeken.

"UITGELICHT"

De werkgroep Oeverloop

Bob Wiggers

Dit jaar wordt alweer de 21e oeverloop gehouden.

Begonnen als een inspectietocht van de oevers door een zesttal bezorgde natuurliefhebbers, nu een volledig gecaterde educatieve recreatieve wandeling in 3 dagen over de dijken van de Hoeksche Waard.

Zo'n evenement komt niet zomaar tot

stand. Hiervoor zetten zich jaarlijks vele vrijwilligers van HWL in.

De kern is de werkgroep Oeverloop. Da samenstelling is jaren min of meer constant maar toevallig dit jaar zijn er wat wijzigingen.

De groep bestaat uit de volgende personen: Reitze van der Meulen, supervisor traject. Hij loopt de hele route na en brengt verbeterpunten aan zoals opstapjes, bruggetjes. Liesbeth van der Pluijm, is de penningmeester en zorgt jaarlijks voor een uniek T-shirt.

Lea Melis verzorgt de uitnodigingen, administreert het adressenbestand van

de deelnemers en onderhoudt contact met diverse instanties zoals brugwachters, maar bovenal onvermoeibaar wandelend aanspreekpunt tijdens de oeverloop en meesteres in het verzorgen van de blaren. Janneke Fiere legt de contacten met de gemeenten en is tijdens de oeverloop de vliegende keep dwz zij is met haar auto op alle stopplaatsen om op uiterst deskundige wijze blaren te behandelen.

Zij vangt eventueel ook deelnemers op die door fysieke

problemen uitvallen (niet: vermoeidheid!) en brengt ze terug naar Klein Profijt.

Vincent Koenhein, maakt afspraken met Connexion voor het busvervoer en met Mars voor het gebruik van de douches; schrijft tevens een dagelijks verslag voor de website. Ben Kruithof, met Liesbeth het langst lid van de werkgroep, schrijft jaarlijks de pachters aan en verzorgt het routeboekje. Is tijdens de oeverloop de zogenaamde voorloper en markeert hekken met rode of groene merktekens. Gerrit van Driel dit jaar voor het eerst in de werkgroep is tijdens de wandeling de tijdcoördinator. Dat wil zeggen, hij zorgt ervoor dat iedereen voldoende rust krijgt op stopplaatsen doordat hij alleen het sein tot vertrek voor voortzetting van de wandeling zal geven. Daarbij assisteert hij met allerlei hand- en spandiensten de traject supervisor in de voorbereiding van de tocht.

Bob Wiggers, schrijver dezes, coördineert de vergaderingen van de werkgroep, nodigt de "bobo's" uit voor de opening en sluiting, is aanspreekpunt voor de deelnemers tijdens de wandeling en doet ook mededeling tijdens de oeverloop.

Nu zijn wel alle personen van de werkgroep benoemd met een korte beschrijving van hun taken, maar uiteraard is er veel meer te doen en te regelen tijdens de voorbereiding.

Al jarenlang werken we met een draaiboek. Door vaste personen vaste taken

te geven weet eenieder heel goed wat hij/zij moet doen en hoeven de vergaderingen niet lang te duren.

Er zijn ook wisselende taken die door verschillende werkgroep leden verricht worden. Ik denk aan het voorstellen van een kunstenaar voor het aandenken, het bedenken van het jaarlijks motto, contacten met sponsors en dergelijke.

Enkele weken voor de oeverloop is het vaste prik dat de route wordt geïnspecteerd. Donderdags voor de start wordt de keuken compleet met warmteselselaar en wasgelegenheid opgebouwd. Hieraan werken met groot genoegen ook vrijwilligers van buiten de werkgroep aan mee.

En dan: tijdens de route! Barvrijwilligers

en keukenpersoneel onder supervisie van Hanny Willemstein respectievelijk Flip Scherbeijn. Zonder deze vrijwilligers zouden er geen lunches, geen drankjes en versnaperingen tijdens en na de wandeling voor de deelnemers mogelijk zijn. Lopen is één ding, maar de maag wil ook wat.

Wilt u ook meedoen met oeverloop als deelnemer, dan moet u vlug zijn, want het maximaal aantal lopers is beperkt tot 85. Wilt u ook meedoen met de werkgroep? Altijd welkom! Een telefoontje naar Klein Profijt is genoeg en we weten u te vinden!

NIEUWE BEWONERS OP DE STAART

Esther Linnartz-Nieuwdorp, FREE nature

Sinds 1 april is de Staart drie bewoners rijker: namelijk konikpaarden. Naast de al aanwezige kudde Schotse Hooglanders zullen zij de ontwikkeling van de Staart verder vorm gaan geven.

Waarom zijn deze paarden erbij gekomen?

In het palet van inheemse grote grazers (rund, paard, wisent, edelhert, ree, eland, etc.) heeft elke soort zijn eigen niche in de natuur en een eigen manier van grazen. Herten hebben een dieet met meer houtigen dan de echte grazers als runderen en paarden, maar ook binnen de grazers zijn er verschillen. Runderen zijn herkauwers en grazen met hun tong: deze slaan ze om planten

heen en trekken ze vervolgens af. Op deze manier eten ze veel ruige vegetatie. Paarden daarentegen grazen met hun tanden, hiermee kunnen ze de vegetatie kort boven de grond afknippen. Onze ervaring in natuurgebieden is dat runderen de voorkeur hebben voor de meer ruigere vegetaties en dat paarden zich meer concentreren op de kortere vegetaties en deze ook kort houden. Zo ontstaan de typische bloemrijke, kortgrazige "paardenweitjes". Meerdere soorten grazers concurreren elkaar niet alleen, maar faciliteren elkaar ook. Runderen breken ruigte open waarna paarden het kort afgrazen. Paarden faciliteren overigens ook kleineren grazers als konijnen en ganzen. Meerdere soorten grazers zorgen voor een meer diverse ontwikkeling van de vegetatie dan een enkele soort.

Wat zijn koniks?

Koniks zijn taaie en publieksvriendelijke dieren die probleemloos kunnen overleven in de natuur. Koniks zijn de rechtstreekse nazaten van het uitgestorven

Europese wilde paard, de Tarpan. In Polen zijn rond 1800 de laatste wilde Tarpanen gevangen en uitgedeeld aan boeren. Deze hebben ze gekruist met hun boerenpaardjes en het resultaat was de konik: Pools voor "klein paard". Deze koniks werden vooral gebruikt als werkpaard. Later is er een fokprogramma opgezet om de Tarpankenmerken zoveel mogelijk

NIEUWE BEWONERS OP DE STAART

*Esther Linnartz-Nieuwdorp,
FREE nature*

Sinds 1 april is de Staart drie bewoners rijker: namelijk konikpaarden. Naast de al aanwezige kudde Schotse Hooglanders zullen zij de ontwikkeling van de Staart verder vorm gaan geven.

Waarom zijn deze paarden erbij gekomen?

In het palet van inheemse grote grazers (rund, paard, wisent, edelhert, ree, eland, etc.) heeft elke soort zijn eigen niche in de natuur en een eigen manier van grazen. Herten hebben een dieet met meer houtigen dan de echte grazers als runderen en paarden, maar ook binnen de grazers zijn er verschillen. Runderen zijn herkauwers en grazen met hun tong: deze slaan ze om planten

heen en trekken ze vervolgens af. Op deze manier eten ze veel ruige vegetatie. Paarden daarentegen grazen met hun tanden, hiermee kunnen ze de vegetatie kort boven de grond afknippen. Onze ervaring in natuurgebieden is dat runderen de voorkeur hebben voor de meer ruigere vegetaties en dat paarden zich meer concentreren op de kortere vegetaties en deze ook kort houden. Zo ontstaan de typische bloemrijke, kortgrazige "paardenweitjes". Meerdere soorten grazers concurreren elkaar niet alleen, maar faciliteren elkaar ook. Runderen breken ruigte open waarna paarden het kort afgrazen. Paarden faciliteren overigens ook kleinere grazers als konijnen en ganzen. Meerdere soorten grazers zorgen voor een meer diverse ontwikkeling van de vegetatie dan een enkele soort.

Wat zijn koniks?

Koniks zijn taaie en publieksvriendelijke dieren die probleemloos kunnen overleven in de natuur. Koniks zijn de rechtstreekse nazaten van het uitgestorven

Europese wilde paard, de Tarpan. In Polen zijn rond 1800 de laatste wilde Tarpans gevangen en uitgedeeld aan boeren. Deze hebben ze gekruisd met hun boerenpaardjes en het resultaat was de konik: Pools voor "klein paard". Deze koniks werden vooral gebruikt als werkpaard. Later is er een fokprogramma opgezet om de Tarpankenmerken zoveel mogelijk

te behouden. Sinds 1982 worden koniks in Nederlandse natuurgebieden uitgezet als natuurgrazer. Eerst in het Groningse Ennemaborg, een paar jaar later in de Oostvaardersplassen. ARK en later FREE heeft in 1990 koniks uit Polen geïmporteerd. Deze kudde is uitgegroeid tot zo'n 500 dieren. Inmiddels leven er in Nederlandse natuurgebieden meer koniks dan waar ook ter wereld.

Waarom maar drie?

De Staart is met zijn 28 ha niet groot genoeg om een complete kudde runderen én paarden te laten leven.

De runderkudde blijft ongeveer op hetzelfde niveau, waardoor er alleen maar ruimte is voor een kleine groep paarden. Net zoals runderen hebben wildelevende paarden een goed ontwikkelde sociale structuur. We onderscheiden twee groepen: harem en hengstengroepen. Een harem bestaat uit merries met hun veulens en een leidhengst. Dit is een stabiele groep waarvan de

volwassen dieren over het algemeen bij elkaar blijven.

De jonge dieren, nakomelingen van de merries en leidhengst, verlaten hun geboortegroep als ze geslachtsrijp worden. Dit is meestal na 1-2 jaar. Jonge hengsten sluiten zich aan bij een bestaande hengstengroep of vormen er zelf een.

Jonge merries sluiten zich aan bij een andere harem of vormen een pubergroep. Hierin zitten jonge merries en hengsten die nog geen definitieve aansluiting hebben gevonden bij een andere groep. Pubergroepen zijn altijd tijdelijk. Hengstengroepen bestaan uit hengsten van alle leeftijden. Hengsten groeien in deze groep uit tot leidhengsten die merries uit een harem proberen te veroveren of proberen de bestaande leidhengst van de troon te stoten. Echter, veel hengsten blijven hun leven lang vrijgezel in de hengstengroep. Anderen leven als secundant, hulpje

van de leidhengst.

Hengstengroepen zijn vrij dynamische

groepen met wisselende samenstelling. Op de Staart leeft nu een groepje van drie hengsten. Deze zijn geboren in de Ooijpolder bij Nijmegen en moesten daar weg omdat het er teveel werden. Op de Staart hebben ze hun nieuwe thuis gevonden.

met z'n allen zorgen dat het niet zover komt!

Onderzoek

Omdat we natuurlijk niet helemaal weten hoe de begrazing van de paarden

Hoe om te gaan met de koniks?

Net als bij de Schotse Hooglanders gelden er gedragsregels voor ons al we de dieren tegenkomen. Dit is eigenlijk hetzelfde als bij de runderen: hou afstand (25 meter), niet voeren en niet aaien. Honden zijn alleen aangeliend toegestaan. Van voeren worden de paarden opdringerig, en dit kan gevaarlijke situaties opleveren. Opdringerige paarden moeten we daarom afvoeren naar de slacht omdat ze niet te handhaven zijn in een opengesteld gebied. Dus laten we

uitpakt en wat de effecten daarvan op de Staart zijn, wordt dit nauwlettend in de gaten gehouden. Momenteel doet een stagiaire onderzoek naar de voedselkeuze en terreingebruik van de runderen en de koniks. Daarnaast wordt jaarlijks het effect van de koniks geëvalueerd. De eerste resultaten zullen zeker in de Waardzegger gemeld worden!

Jammer dat mensen de paarden zijn gaan voeren, met alle gevolgen van dien (red)

groepen met wisselende samenstelling. Op de Staart leeft nu een groepje van drie hengsten. Deze zijn geboren in de Ooijpolder bij Nijmegen en moesten daar weg omdat het er teveel werden. Op de Staart hebben ze hun nieuwe thuis gevonden.

met z'n allen zorgen dat het niet zover komt!

Onderzoek

Omdat we natuurlijk niet helemaal weten hoe de begrazing van de paarden

Hoe om te gaan met de koniks?

Net als bij de Schotse Hooglanders gelden er gedragsregels voor ons al we de dieren tegenkomen. Dit is eigenlijk hetzelfde als bij de runderen: hou afstand (25 meter), niet voeren en niet aaien. Honden zijn alleen aangelijnd toegestaan. Van voeren worden de paarden opdringerig, en dit kan gevaarlijke situaties opleveren. Opdringerige paarden moeten we daarom afvoeren naar de slacht omdat ze niet te handhaven zijn in een opengesteld gebied. Dus laten we

uitpakt en wat de effecten daarvan op de Staart zijn, wordt dit nauwlettend in de gaten gehouden. Momenteel doet een stagiaire onderzoek naar de voedselkeuze en terreingebruik van de runderen en de koniks. Daarnaast wordt jaarlijks het effect van de koniks geëvalueerd. De eerste resultaten zullen zeker in de Waardzegger gemeld worden!

Jammer dat mensen de paarden zijn gaan voeren, met alle gevolgen van dien (red)

HWLERS ONDERSCHEIDEN

Joost Kievit

Bij de traditionele lintjesregen van 29 april vielen ook weer enkele HWL vrijwilligers in de prijzen. Drie mensen werden benoemd als lid in de Orde van Oranje Nassau voor het vrijwilligerswerk dat zij binnen HWL doen en de Nationaal Landschap Gidsen Els van Gemeren en Kees Wisse werden onderscheiden voor activiteiten op het vlak van cultuur en vluchtelingenwerk.

Henk Bunjes kreeg de onderscheiding uitgereikt door de burgemeester van zijn woonplaats Oud-Beijerland voor zijn werk als HWL vrijwilliger. Henk is mede oprichter en coördinator van de Vlinderwerkgroep. Met deze groep doet hij onderzoek naar het voorkomen van dag- en nachtvlinders en libellen in de Hoeksche Waard. Hij heeft een grote kennis van vlinders en libellen, die hij actief overdraagt op anderen. Hij onderhoudt een prima relatie met de landelijke vlinderstichting waar gegevens mee worden uitgewisseld. Daarnaast beheert Henk met enkele vrijwilligers het documentatiecentrum in Klein Profijt en

is hij actief als barmedewerker en als knotter in de werkgroep "Krasse knarren".

Martijn Verweijen is ruim 35 jaar actief als vrijwilliger op het gebied van natuur en landschap in de Hoeksche Waard. Een groot deel van deze tijd heeft hij gewerkt aan de beïnvloeding van het ruimtelijk beleid op gemeentelijk, provinciaal en rijksniveau. Hij leverde hiermee een belangrijke bijdrage aan de verhoging van natuur- en landschappelijke waarden in de streek.

Water in het algemeen en de deltawateren in het bijzonder hebben hierbij zijn aandacht. Daarnaast spelde de burgemeester van Korendijk de onderscheiding op voor zijn aandeel in het beheer van landschapselementen en de coördinatie en uitvoering van het beheer en onderhoud van de heemtuin "Het Hof van Piershil".

An Kievit werd met een smoes naar het gemeentehuis van Binnenmaas gelokt,

alwaar zij door de burgemeester van die gemeente de onderscheiding kreeg opgespeld. An is ruim 30 jaar als vrijwilliger actief bij HWL. Aanvankelijk door het doen van klusjes op vele fronten, maar de laatste 20 jaar met jeugdeducatie. In Strijen en 's-Gravendeel zorgde zij voor de organisatie, coördinatie en uitvoering van het educatieve werk op de basisscholen. Ongeveer 40.000 kinderen deden in die periode mee aan haar activiteiten en leerden spelenderwijs van alles over natuur, milieu en landschap.

Namens het bestuur van HWL van harte gefeliciteerd. Mensen die iemand willen voordragen voor een onderscheiding voor HWL werk, kunnen contact opnemen met het bestuur.

OP PAD MET EEN LANDKAART

Henk Bunjes

Begin van dit jaar heeft de Vlinderwerkgroep haar (21ste!) jaarverslag uitgebracht. Omdat het inmiddels zo'n flinke reeks van jaren beslaat wordt steeds duidelijker welke vlinders of libellen terrein verliezen of misschien juist wel winnen.

Het verslag is o.a. te lezen op de HWL-site bij Documenten – Publicaties of in te zien in de bibliotheek van Klein Profijt. Voor één van de vlinders wil ik hierbij wat nadere aandacht vragen. In het voorjaar vliegt er een betrekkelijk

kleine vlinder met de naam Landkaartje. Hij is bruin-oranje met zwarte vlekjes. Wat hem zo bijzonder maakt is dat wanneer dit vlindertje zijn vleugels sluit (en je dus tegen de "buitenzijde" aankijkt) er een druk patroon van lijnen, vlakjes en banen zichtbaar wordt waar je

An Kievit werd met een smoes naar het gemeentehuis van Binnenmaas gelokt,

alwaar zij door de burgemeester van die gemeente de onderscheiding kreeg opgespeld. An is ruim 30 jaar als vrijwilliger actief bij HWL. Aanvankelijk door het doen van klusjes op vele fronten, maar de laatste 20 jaar met jeugdeducatie. In Strijen en 's-Gravendeel zorgde zij voor de organisatie, coördinatie en uitvoering van het educatieve werk op de basisscholen. Ongeveer 40.000 kinderen deden in die periode mee aan haar activiteiten en leerden spelenderwijs van alles over natuur, milieu en landschap.

Namens het bestuur van HWL van harte gefeliciteerd. Mensen die iemand willen voordragen voor een onderscheiding voor HWL werk, kunnen contact opnemen met het bestuur.

OP PAD MET EEN LANDKAART

Henk Bunjes

Begin van dit jaar heeft de Vlinderwerkgroep haar (21ste!) jaarverslag uitgebracht. Omdat het inmiddels zo'n flinke reeks van jaren beslaat wordt steeds duidelijker welke vlinders of libellen terrein verliezen of misschien juist wel winnen.

Het verslag is o.a. te lezen op de HWL-site bij Documenten – Publicaties of in te zien in de bibliotheek van Klein Profijt. Voor één van de vlinders wil ik hierbij wat nadere aandacht vragen. In het voorjaar vliegt er een betrekkelijk

kleine vlinder met de naam Landkaartje. Hij is bruin-oranje met zwarte vlekjes. Wat hem zo bijzonder maakt is dat wanneer dit vlindertje zijn vleugels sluit (en je dus tegen de "buitenzijde" aankijkt) er een druk patroon van lijnen, vlakjes en banen zichtbaar wordt waar je

met enige fantasie een landkaart in zou kunnen zien: wegen, sloten, spoorlijnen. Alles zou zo maar kunnen. Vroeger was dit al niet zo'n algemene vlinder maar we hadden hem op onze excursies op zoek naar het Oranjetipje toch altijd wel als "bijvangst". De rups leeft op brandnetel dus daar kan het niet aan liggen dat het de laatste jaren bij ons erg slecht met hem gaat. Zo slecht dat we er in 2010 maar één exemplaar van hebben kunnen noteren. In het jaarverslag werd al de vrees uitgesproken dat dit wel eens voorlopig(?) het laatste Landkaartje van de Hoeksche Waard kan zijn geweest.

Nu is er met dit vlindertje iets heel raars aan de hand. Hij vliegt grofweg één maand in het voorjaar (in april/mei) maar na een paar maanden volgt er een tweede generatie. Dat op zich is niet zo vreemd, dat doen meer vlinders. Maar het bijzondere van het Landkaartje is dat de generatie die in de zomer vliegt (maanden juli en augustus) er heel anders uitziet. Een heel donker bruine, bijna zwarte vlinder met een duidelijke band van witte vlekken over de bovenzijde van de vleugels. Sluit deze vlinder nu de vleugels dan is de "kaart" ook sterk verdonkerd met één duidelijke brede witte baan (soort HSL-lijn). Geen enkele andere vlindersoort kent dit merkwaardige effect van kleur- en patroonverwisseling afhankelijk van het seizoen zo sterk als het Landkaartje.

Vorig jaar hebben we deze zomervorm dus helemaal niet waargenomen. Onze angst dat het Landkaartje voor de Hoeksche Waard verloren was gegaan werd dit voorjaar gelukkig tegengespro-

ken. Op een aantal (verschillende) plaatsen kon de voorjaarsvorm worden gesignaleerd. En dit betekent dus dat er ook weer kans bestaat dat de zomervorm kan worden gezien.

Als ik het goed heb uitgerekend ligt deze uitgave van de Waardzegger bij u op de mat als het Landkaartje net weer gaat vliegen (tot ca. eind augustus). De vlinders hebben een voorkeur voor schermbloemen zoals Fluitenkruid, Berenklauw, Engelwortel maar ook Braam.

Ik zou het fantastisch vinden als we op deze wijze wat meldingen daarover kunnen binnen krijgen. Bij voorbeeld via de HWL-site (Vlinderwaarnemingen) of anders een telefoontje naar Klein Profijt 0186 621 888 of e-mail naar kantoor@hw1.nl

Datum, plaats en waarnemer zijn dan gegevens die we graag horen.

Nog even om de cirkel rond te maken: dit zwart-witte vlindertje legt weer eitjes op brandnetel. De rupsen daaruit overwinteren als pop en daaruit kruipt in het volgende voorjaar weer een vrolijk gekleurde bruin-oranje vlinder met donkere vlekjes! Maar dan zijn we alweer een jaar verder!

Foto's: Henk Bunjes:

Voorjaarsvorm foto blz 21

Zomervorm bovenzijde blz 22

Foto Kees van den Berg:

Zomervorm onderzijde blz 23

BIJDRAGE VAN DE FOTOWERK GROEP

Marjon Kunst

Nog even om de cirkel rond te maken: dit zwart-witte vlindertje legt weer eitjes op brandnetel. De rupsen daaruit overwinteren als pop en daaruit kruipt in het volgende voorjaar weer een vrolijk gekleurde bruin-oranje vlinder met donkere vlekjes! Maar dan zijn we alweer een jaar verder!

Foto's: Henk Bunjes:

Voorjaarsvorm foto blz 21

Zomervorm bovenzijde blz 22

Foto Kees van den Berg:

Zomervorm onderzijde blz 23

BIJDRAGE VAN DE FOTOWERKGROEP

Marjon Kunst

KROON OP HET WERK

Flip Scherbeijn

Zo'n twee jaar terug werd ik benaderd door Hans Brand, een goede vriend van mij en boomverzorger, met de vraag of ik een goede toepassing voor zijn dakplataan wist.

Deze plataan stond in zijn achtertuin in Sliedrecht waar hij jarenlang groeide als gewone boom.

Toen echter de burens klachten hadden over te veel schaduw heeft Hans de stam op 3 meter afgezaagd en 21 jaar lang als dakplataan verzorgd. Maar ieder jaar snoeien

met loten van meer dan 1.5 meter werd hem teveel dus zocht hij een goede bestemming voor de kroon.

Ik had er wel gelijk een idee bij maar er moest eerst overeenstemming zijn over de nieuwe locatie en dat duurde even.

Na de toestemming van alle betrokkenen hebben we hem opgeladen, dat alleen al was een flinke klus en zaterdagmorgen vroeg is hij vervoerd, met 5 man naar binnen gedragen en gemonteerd aan de nok van

het Nationaal Landschap Centrum. De kroon weegt 120 kg dus is er een stevige constructie voor gemaakt.

Hans heeft nu het plan om op de afgezaagde stam een mandfles te zetten en hier omheen nieuwe scheuten te leiden; mogelijk komt er ook hier weer een kunstwerk van.

Ik hoop dat veel bezoekers van deze prachtige kroon genieten en dat deze boom behouden blijft als object in ons centrum.

Met dank aan alle betrokkenen, met name Hans Brand en Peter Veen die samen de montage verzorgd hebben.

NIEUW IN DE BIBLIOTHEEK

Henk Bunjes

In de vorige Waardzegger vertelde ik u over de natuurgidsen in de serie **Crossbill Guides** waarin de rijkdommen van Europese natuurgebieden worden beschreven.

Aan deze serie (geschreven in een zeer toegankelijk Engels) werd recentelijk een nieuwe aflevering toegevoegd die met name over het Loire-dal in Frankrijk gaat waarbij tevens de beroemde vogelmoerassen van de Brenne aan de beurt komen. Niet al te ver, wel erg mooi. In de bibliotheek onder nr. 3.0 / 194.10.

Zoals u mogelijk inmiddels allang gezien heeft en anders zeker gelezen, zijn op het gebied De Staart langs het Spui en Oude Maas bij Klein Profijt naast Schotse Hooglanders nu ook een aantal paarden ingezet om mee te helpen aan de diversificatie van de begrazing.

Het gaat hier om Koniks, een soort dat zo dicht mogelijk bij de wilde paarden van vroeger komt. Wilt u nog meer over

dit soort paarden lezen dan kunt u terecht in de bibliotheek van Klein Profijt voor het boek "Koniks", nr. 3.3.0 / 048.

Uiteraard hebben wij ook volop belangstelling voor het werk van onze eigen werkgroepen. Sommige stellen periodiek ook een rapport op waarin over hun activiteiten dan wel de stand van de natuur in de Hoeksche Waard wordt bericht. Graag bewaren we deze rapporten met toch zeer specifieke kennis in onze bestanden. Nieuw zijn de afgelopen tijd o.a.:

Jaarverslag 2010 van de Plantenwerkgroep, document nr. 3.6.1 / 016.10
Achtien jaar braakballenonderzoek 1994-2011, document nr. 3.3.2 / 019
Jaarverslag 2010 van de Vlinderwerkgroep, document nr. 3.2.3 / 001.10

Ook als u geïnteresseerd bent in voorgaande jaren van deze periodieke verslagen kunt u bij ons terecht (meestal onder hetzelfde nummer met een aangepaste jaarverwijzing, "x.10" betekent in dit geval een verslag dat 2010 behandelt, "x.98" gaat over 1998).

Op warme zomeravonden heeft u ze vast wel eens zien vliegen. Of anders bent u er in het kader van het jaar de Vleermuizen 2011 wel eens op geattendeerd: Vleermuizen. Altijd een klein beetje omgeven met een sfeer van geheimzinnigheid. Van deze fantastische groep van vliegende zoogdieren(!) hebben we maar een beperkt aantal soorten in Nederland als je het op Europees niveau bekijkt. Nieuw is een standaardwerk

NIEUW IN DE BIBLIOTHEEK

Henk Bunjes

In de vorige Waardzegger vertelde ik u over de natuurgidsen in de serie Crossbill Guides waarin de rijkdommen van Europese natuurgebieden worden beschreven.

Aan deze serie (geschreven in een zeer toegankelijk Engels) werd recentelijk een nieuwe aflevering toegevoegd die met name over het Loire-dal in Frankrijk gaat waarbij tevens de beroemde vogelmoerassen van de Brenne aan de beurt komen. Niet al te ver, wel erg mooi. In de bibliotheek onder nr. 3.0 / 194.10.

Zoals u mogelijk inmiddels allang gezien heeft en anders zeker gelezen, zijn op het gebied De Staart langs het Spui en Oude Maas bij Klein Profijt naast Schotse Hooglanders nu ook een aantal paarden ingezet om mee te helpen aan de diversificatie van de begrazing.

Het gaat hier om Koniks, een soort dat zo dicht mogelijk bij de wilde paarden van vroeger komt. Wilt u nog meer over

dit soort paarden lezen dan kunt u terecht in de bibliotheek van Klein Profijt voor het boek "Koniks", nr. 3.3.0 / 048.

Uiteraard hebben wij ook volop belangstelling voor het werk van onze eigen werkgroepen. Sommige stellen periodiek ook een rapport op waarin over hun activiteiten dan wel de stand van de natuur in de Hoeksche Waard wordt bericht. Graag bewaren we deze rapporten met toch zeer specifieke kennis in onze bestanden. Nieuw zijn de afgelopen tijd o.a.:

Jaarverslag 2010 van de Plantenwerkgroep, document nr. 3.6.1 / 016.10

Achttien jaar braakballenonderzoek 1994-2011, document nr. 3.3.2 / 019

Jaarverslag 2010 van de Vlinderwerkgroep, document nr. 3.2.3 / 001.10

Ook als u geïnteresseerd bent in voorgaande jaren van deze periodieke verslagen kunt u bij ons terecht (meestal onder hetzelfde nummer met een aangepaste jaarverwijzing, "x.10" betekent in dit geval een verslag dat 2010 behandelt, "x.98" gaat over 1998).

Op warme zomeravonden heeft u ze vast wel eens zien vliegen. Of anders bent u er in het kader van het jaar de Vleermuizen 2011 wel eens op geattendeerd: Vleermuizen. Altijd een klein beetje omgeven met een sfeer van geheimzinnigheid. Van deze fantastische groep van vliegende zoogdieren(!) hebben we maar een beperkt aantal soorten in Nederland als je het op Europees niveau bekijkt. Nieuw is een standaardwerk

dat al die soorten in Europa beschrijft (waaronder dus ook de Nederlandse) maar tevens heel uitvoerig ingaat op de wijze van leven. Het bijzondere van de "sonar" waarmee wordt gevlogen en insecten worden gevangen en nog heel veel meer bijzonderheden (denk ook aan "Bat-detectors"). In onze bibliotheek onder nr. 3.3.1 / 010.

Overigens staan onder deze groep 3.3.1 in onze bibliotheek nog meer boeken die speciaal over vleermuizen (in Nederland) gaan.

Vorig jaar was het jaar van de Biodiversiteit (we besteedden daar in de vorige Waardzegger ook aandacht aan). Dat handelt over de soorten rijkdom. Maar er is nog een heel ander belangrijk aspect in de natuur en dat betreft het aantal individuen dat er van een soort is: de bio-massaliteit. Van sommige soorten zijn de aantallen enerzijds indrukwekkend anderzijds zeer belangrijk voor de instandhouding van de soort. Denk bijvoorbeeld eens aan een zwerm spreeuwen in de lucht, een waar adembenemend acrobatisch schouwspel. De mens is vaak spelbreker bij de massaliteit waar de natuur zelf naar streeft. Met soms nare gevolgen van dien. Over deze aspecten gaat het prachtige boek "Biomassaliteit, een nieuw leidend concept voor de natuurbescherming", schitterend vormgegeven met indrukwekkende foto's met als leidmotief massaliteit in de natuur. In de bibliotheek onder nr. 6.6.2 / 053.

Sprekend over massaliteit en de problemen die dat kan opleveren binnen onze

toch beperkte ruimte komen we snel op de Oostvaardersplassen met z'n on-Nederlandse kuddes Heckrunderen, Koniks(!), Edelherten enz. maar ook enorme aantallen vogelsoorten (denk aan de Zeearend). Geschiedenis, ontstaan en beleving worden beschreven in het schitterende fotoboek (Ruben Smit) uitgegeven door Staatsbosbeheer: "De Oostvaardersplassen, voorbij de horizon van het vertrouwde". In onze bibliotheek opgenomen onder nr. 0.1 / 140.

En tot slot een heel andere kijk op natuurbeleving waarin gesteld wordt dat we wat erg gemakkelijk van die fraaie natuur kunnen genieten onder mogelijk verwaarlozing van de kosten die daar in feite voor worden gemaakt. Gefilosofeerd wordt over een soort slimmere exploitatie van het genieten van de natuur: "Wild van de economie", over de baten van bronst, burlen en andere beestachtige belevenissen. Mogelijk interessant ook voor ons om eens over na te denken. In de bibliotheek onder nr. 6.6 / 033.

U bent welkom!

Excursies

Datum	Tijd	Thema / waar	Verzamelpunt
18-6-2011 (zaterdag)	10.00 - 12.00	Heemtuin - Piershil	Bij bord Hof van Piershil naast kerk in Voorstraat
24-7-2011 (zondag)	13.00 - 15.00	Vlinders en libellen - Trekdambos	Trekdamseweg, 's-Gravendeel
27-8-2011 (zaterdag)	09.00 - 12.00	Fietsexcursie - Tiengemeten	Pont bij Nieuwendijk
3-9-2011 (zaterdag)	10.00 - 12.00	Wandelexcursie - Door Goudswaard naar de Costadel Sol!!!	Parkeerterrein naast NH-Kerk aan de Dorpsstr. Goudswaard
10-09-2011 (zaterdag)	10.00 - 12.00	Fietsexcursie - Molentocht	Molen Windlust Van Koetveldlaan 2d Westmaas
17-9-2011 (zaterdag)	10.00 - 13.00	Wandelexcursie - Tiengemeten "natte voeten tocht" - <i>niet voor watjes</i> .	Pont bij Nieuwendijk
24-9-2011 (zaterdag)	10.00 - 13.00	Bezoek aan biologische boerderij en paardenmelkerij te Strijen	H. Rozendaal Oudendijk 67 Strijen
28-9-2011 (woensdag)	14.00 - 16.00	Elektrische fietsexcursie - Oude polder zien vanaf modern ros.	NH-kerk Breestr. 13 Westmaas
9-10-2011 (zondag)	14.00 - 16.00	Paddenstoelen - Tunnelbos	Parkeerplaatsje boven Heinenoordtunnel
16-10-2011 (zondag)	10.00 - 12.30	Boomgaardexcursie - Mijnsheerenland: op (zonnepanelen) en om (Vlietproject) de boerderij	Kikkershoek Maasweg 3 Mijnsheerenland

Kijk voor meer en de meest recente informatie op www.hwl.nl

Kosten standaardexcursie: €2 leden, €3 niet-leden, €1 kinderen t/m 12 jaar

Kosten speciale excursie: €3 leden, €4 niet-leden, €2 kinderen t/m 12 jaar

Excursies

Datum	Tijd	Thema / waar	Verzamelpunt
18-6-2011 (zaterdag)	10.00 - 12.00	Heemtuin - Piershil	Bij bord Hof van Piershil naast kerk in Voorstraat
24-7-2011 (zondag)	13.00 - 15.00	Vlinders en libellen - Trekdambos	Trekdamseweg, 's-Gravendeel
27-8-2011 (zaterdag)	09.00 - 12.00	Fietsexcursie - Tiengemeten	Pont bij Nieuwendijk
3-9-2011 (zaterdag)	10.00 - 12.00	Wandelexcursie - Door Goudswaard naar de Costa del Sol!!!	Parkeerterrein naast NH-Kerk aan de Dorpsstr. Goudswaard
10-09-2011 (zaterdag)	10.00 - 12.00	Fietsexcursie - Molentocht	Molen Windlust Van Koetveldlaan 2d Westmaas
17-9-2011 (zaterdag)	10.00 - 13.00	Wandelexcursie - Tiengemeten "natte voeten tocht" - <i>niet voor watjes</i> .	Pont bij Nieuwendijk
24-9-2011 (zaterdag)	10.00 - 13.00	Bezoek aan biologische boerderij en paardenmelkerij te Strijen	H. Rozendaal Oudendijk 67 Strijen
28-9-2011 (woensdag)	14.00 - 16.00	Elektrische fietsexcursie - Oude polder zien vanaf modern <i>ros</i> .	NH-kerk Breestr. 13 Westmaas
9-10-2011 (zondag)	14.00 - 16.00	Paddenstoelen - Tunnelbos	Parkeerplaatsje boven Heinenoordtunnel
16-10-2011 (zondag)	10.00 - 12.30	Boomgaardexcursie - Mijnsheerenland: op (zonnepanelen) en om (Vlietproject) de boerderij	Kikkershoek Maasweg 3 Mijnsheerenland

Kijk voor meer en de meest recente informatie op www.hwl.nl

Kosten standaardexcursie: €2 leden, €3 niet-leden, €1 kinderen t/m 12 jaar

Kosten speciale excursie: €3 leden, €4 niet-leden, €2 kinderen t/m 12 jaar

Vervolg Excursies

29-10-2011 (zaterdag)	08.00 en om 20.00	Tweemaal daags openbare muizeninventarisatie - Klein Profijt	NBC Klein Profijt Zalmpad 11 Oud-Beijerland
30-10-2011 (zondag)	08.00	Openbare muizeninventarisatie - Klein Profijt	NBC Klein Profijt Zalmpad 11 Oud-Beijerland
30-10-2011 (zondag)	10.00 - 12.00	Trekvogels - Oosterse Bekade Gorzen	Eind van Schuringsehavenkade O.Z. / T-splitsing Lange Boomweg (bij silo's)
5-11-2011 (zaterdag)	14.00 - 16.00	Wandelexcursie Korendijkse Slikken	Witte huis na bocht Westdijk te Korendijk
20-11-2011 (zondag)	10.00 - 12.00	Wandelexcursie - <i>De Staart en bezoek aan restanten Zalmvisserij</i>	NBC Klein Profijt Zalmpad 11 Oud-Beijerland
26-11-2011 (zaterdag)	10.00 - 12.00	Wandelexcursie - dorpsbezoek Strijen	Parkeerplaats achter Grote Kerk (bij gebouw Salvatori) in Strijen
10-12-2011 (zaterdag)	10.00 - 12.00	Wandelexcursie - Historische panden in Heinenoord	Parkeerterrein Streekmuseum te Heinenoord
28-12-2011 (woensdag)	14.00 - 16.00	Oliebollenwandeltocht - Esscheplaat	Grote parkeerplaats op Buitendijk; vanaf Sas links voorbij einde Wielweg/Schenkeldijk Strijen

Kijk voor meer en de meest recente informatie op www.hwl.nl

Kosten standaardexcursie: €2 leden, €3 niet-leden, €1 kinderen t/m 12 jaar

Kosten speciale excursie: €3 leden, €4 niet-leden, €2 kinderen t/m 12 jaar

PRIKBORD

PRIKBORD

HWL

Hoekschewaards Landschap

Postbus 1080, 3260 AB Oud-Beijerland

Landschap

Vierkant ziet het timmermansoog
de ronde boom

Bakstenen hoeken tussen
welingen groen

Herhaling van loodrecht en lijn
versus kromming en zoom

Dit gedacht en gewrocht verbond
van laten en doen
veilige vierkanten en raadsels rond
gebouwd en gegroeid:

Landschap

Aub, december '09

